

Okul Psikolojik Danışmanları Görüşlerine göre Okul Ruh Sağlığı Hizmetlerinde Sosyal İlgi

Views of School Counselors on Social Interest in School Mental Health Services

Ümre KAYNAK^{ID}, Şerife IŞIK^{ID}

Öz. Bu çalışmada okul psikolojik danışmanlarının okul ruh sağlığı hizmetlerinde sosyal ilgi kavramına ne kadar yer verdiklerinin ortaya konulması amaçlanmaktadır. Bu amaçla dört soru ve demografik sorulardan oluşan yapılandırılmış görüşme formu hazırlanmış ve Milli Eğitim Bakanlığında (MEB) görev yapan 44 okul psikolojik danışmanından görüş alınmıştır. Çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden olgubilim deseni kullanılmıştır. Veriler içerik analizi ile çözümlenmiştir. Elde edilen verilere göre sosyal ilgi tanımı, sosyal ilgi uygulamaları ve öneriler temalarla kodlanmış, sosyal ilgi uygulama temalarının psikolojik sağlık, topluma uyum, aidiyet, başa çıma, topluma yararlı, sosyal varlık, yaşam görevleri temalarında toplandığı bulunmuştur. Okul psikolojik danışmanlarından elde edilen görüşler incelendiğinde sosyal ilgi kavramını tanımlamakta güçlük çektikleri, literatüre uygun tanımlayamayan psikolojik danışmanların literatüre uygun tanım yapan psikolojik danışmanlarla benzer etkinlikler uyguladığı, uygulanan etkinliklerin genellikle MEB tarafından istenen zorunlu uygulamalar olduğu, sorun odaklı yaklaşımla uygulamalara odaklandıkları görülmüştür.

Anahtar Kelimeler. Sosyal ilgi, okul psikolojik danışmanı, okul ruh sağlığı hizmetleri

Abstract. In this research study, it is aimed to determine the extent to which the concept of social interest is embraced in school mental health services. In order to gather the opinions of school counselors on social interest practices in school mental health services, a structured interview form consisting of four questions in addition to the demographic questions was prepared. Content analysis was used to examine the data. The obtained data were coded within the themes of definition of social interest, social interest practices, and suggestions, and the codes regarding the theme of social interest practices were found to be clustered under the psychological health, adaptation to society, the sense of belonging, coping, being beneficial to society, social presence, and life tasks categories. When the opinions obtained from school counselors were examined, it appeared that the psychological counselors have difficulty in defining the concept of social interest, that the ones who could define it properly in parallel with the literature and the ones who could not implement similar practices, that the activities they use are generally the ones which are mandatory as demanded by the Ministry of National Education, and that they focus on practices with a problem-oriented approach.

Keywords. Social interest, school counselor, school mental health services

Araştırma Görevlisi Ümre Kaynak

Gazi Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Ankara, Türkiye
e-mail: kayaciümre@hotmail.com

Prof. Dr. Şerife Işık

Gazi Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Ankara, Türkiye
e-mail: serife7403@gmail.com

Geliş/Received: 14.05.2019
Düzeltilme/Revision: 19.06.2019
Kabul/Accepted: 30.06.2019

Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Derneği
Turkish Psychological Counseling and Guidance Association

Dünya üzerindeki tüm okulların var olma sebebi öğrencilerdir. Okulların işlevlerine bakıldığında sadece akademik ve bilişsel becerileri geliştiren bir kurum olmadığı, aynı zamanda öğrencilerin iletişim becerilerini geliştirme, öğrenci ve öğretmenlerin birbirleri ile iletişimde bulunması ile sosyalleşme, akran grupları ve arkadaş edinme, toplumsal kuralları, normları, sosyal olarak kabul edilmeyi öğrenme gibi işlevleri olduğu da görülmektedir (Argon ve Kösterelioğlu, 2009; Henry ve Slater, 2007; Pilkauskaitė-Valickienė, Zukauskienė ve Raiziene, 2011). Dolayısıyla okullardaki temel amaç öğrenmek ve öğrencileri kendilerine, topluma ve dünyaya katkıda bulunacak bireyler olarak yetiştirmektir.

Uluslararası Öğrenci Değerlendirme Programı'nın (PISA) (2015) en son raporu incelendiğinde Türkiye Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü (OECD) ülkeleri arasında yaşam memnuniyeti sıralamasında 10 üzerinden 6,12 puanla son sırada yer almıştır. Yaşam memnuniyetine ilişkin sonuçlarına göre, Türkiye'de öğrencilerin yaklaşık %29'u hayatından hiç memnun olmadığını belirtirken (4 ve daha düşük değer belirtenler), OECD ortalamasında bu oran yaklaşık %12'dir. Okul aidiyeti sıralamasında ise son sırada yer alan Türkiye'de okula ait hissettiğini ifade eden öğrenci oranı yaklaşık %61 iken bu oran OECD ortalamasında %73'tür. Aynı raporda Türkiye'de kendini okulda dışlanmış hissettiğini belirten öğrenci oranı %40, OECD ortalamasında ise %17 olarak belirtilirken; Türkiye'de öğretmenlerinin kendilerine adil davranmadığını düşünen öğrenci oranlarının OECD ortalamasının üzerinde olduğu görülmüştür. Genel olarak PISA sonuçlarına bakıldığında Türkiye'de öğrencilerin çoğunluğunun kendilerini okula ait hissetmediği ve yaşam memnuniyetlerinin düşük olduğu görülmektedir.

Bununla birlikte Türkiye'de öğrencilerin okula yönelik algılarının incelendiği çalışmalarda benzer sonuçlara ulaşılmıştır. Örneğin, Milli Eğitim Bakanlığı (MEB, 2013) tarafından yürütülen bir çalışmada 2012-2013 yılında ortaöğretim terk oranları Türkiye genelinde %26,97 bulunmuştur. MEB (2017, 2018) verilerine göre okul devamsızlık oranları ilkokul için %6.2, ortaokul için %10.6, genel ortaöğretim için %30 oranında bulunmuştur. Örgün öğretimde 20 gün ve üzeri devamsız öğrenci oranı tüm ortaöğretim kurumları ortalamasında %34,5 olarak rapor edilmiştir (MEB, 2019). Tam gün devamsızlık yapan öğrenci oranı 2015 yılında OECD ortalamasında %20 iken, Türkiye'de %47'dir. Bu oran Türkiye'nin 53 ülke arasında devamsızlığın en yüksek olduğu 6. ülke olduğunu göstermiştir (PISA, 2015). Akkaya (2012) tarafından ortaöğretim öğrencilerinin

okul ve öğretmen algılarına yönelik yaptıkları metafor araştırmasında öğrencilerin okula karşı olumsuz bir tutuma sahip oldukları; okulu gelişimi engelleyici, itaat zorunluluğu olan ve bu yüzden bir an önce terk edilmesi gereken bir yer olarak algıladıkları belirtilmiştir. Araştırma bulgularında öğrencilerin “hapishane” metaforunu çok fazla kullandıkları, okulun öğrencilere özgürlük tanımadığını belirttikleri ve okulda öğrenciler için demokratik bir ortamın oluşmadığı sonucu elde edilmiştir. Aynı araştırmada öğrencilerin ikinci sırada “ev/aile” metaforunun tercih ettikleri, okulu sevgi, saygı, huzur bulunan ve aidiyet duygusunu geliştiren bir yer olarak gördükleri, öğrencilerin ideal olarak okul algılarında okulu güven, mutluluk ve heyecan veren aynı zamanda bilgi veren ve aydınlatan bir yer olarak görmek istedikleri belirtilmiştir. Özdemir (2012), Kalaycı ve Özdemir (2013) tarafından yine ortaöğretim öğrencileri ile yapılan çalışmalar da öğrencilerin okul algıları metafor çalışması ile incelenmiş, “koruma-geliştirme yeri”, “baskı yeri” ve “yuva” metaforlarının en sık kullanılan metaforlar olduğu bulunmuştur. Nalçacı ve Bektaş (2012) tarafından yapılan benzer bir çalışmada öğretmen adaylarının okula yönelik metaforları araştırılmış, çalışma sonucunda en çok aile, hayat, hapishane, fabrika, toplum metaforları bulunmuştur.

Alanyazında okula yönelik algıların yanısıra öğretmenlere ve okul psikolojik danışmanları, psikolojik danışma kavramına yönelik algıların da incelendiği çalışmalar yer almaktadır. Örneğin Cerit (2008) tarafından yapılan bir araştırmada, öğretmen kavramı ile ilgili metaforlara ilişkin öğrenci, öğretmen ve yöneticilerin görüşleri incelenmiş, öğretmenin bilgi kaynağı ve dağıtıcısı, anne/baba, arkadaş, rehber ve çevresini aydınlatan kişi olduğu metaforları bulunmuştur. Ekiz ve Koçyiğit (2013) tarafından yapılan benzer bir çalışmada öğretmenlerle ilgili en fazla yetiştirici ve geliştirici metaforları, Saban (2004) tarafından öğretmen adayları ile yapılan çalışmada da öğrencilerin yaklaşık üçte ikiye yakın kısmının öğretmeni bilginin kaynağı ve aktarıcısı, öğrencileri şekillendirici, biçimlendirici ve tedavi edici olarak algıladığı sonucu elde edilmiştir. Altun ve Camdan (2013) tarafından yapılan bir çalışma da ise rehber öğretmenlerin kendilerine yönelik algıları metafor çalışması ile incelenmiş, yol gösteren, fark ettiren ve geliştiren temalarında yoğunlaşıldığı görülmüştür. Özpolat (2014) tarafından yapılan ve rehberlik ve psikolojik danışma bölümü öğrencilerinin psikolojik danışman kavramına ilişkin metaforlarının incelendiği araştırmada, öğrencilerin en çok su, kendini tanıma, ilaç, yol ve ağaç metaforlarını kullandıkları görülmüştür. Bu çalışmalardan da görüldüğü üzere

hem öğrenciler hem de okul psikolojik danışmanları tarafından öğretmenler rehber, geliştirici, yol gösterici olarak algılanmaktadır. Bütün bu araştırma sonuçları öğretmenlerin ve okulun öğrencilerin ruh sağlığı ve bir bütün olarak gelişiminde etkili olduklarını vurgular niteliktedir.

Okul ruh sağlığı hizmetleri öğrencilerin bilişsel, duygusal, davranışsal gelişimlerinin desteklendiği, gelişimsel ve psikolojik gereksinimlerine yönelik, okul çalışanlarının ve ailelerin birlikte çalışarak öğrencilere sağladıkları hizmetlere denilmektedir (Myrick, 1993). Okullar, öğrencilerin zamanlarının çoğunu geçirdikleri ortamlar olarak ruh sağlığı hizmetleri için doğal bir çevredir. Bu alanda yapılan çalışmalar da okulların çocuğun ruh sağlığı açısından çok önemli kurumlar olduğunu göstermiştir (Whelley, Cash & Byrson, 2004). Amerika Birleşik Devletleri'nde okul ruh sağlığı ile ilgili olarak sürekli gözden geçirilen bir okul sağlık programı bulunmaktadır (Kann, Brener ve Wechsler, 2007). Türkiye'de okul ruh sağlığı hizmetleri adı altında herhangi bir hizmet modeli bulunmamaktadır. Bu konuda yapılan çalışmalar sistemli bir okul ruh sağlığı programının olmadığı, bu nedenle ihtiyaç duyan öğrencinin hizmetlerden yararlanmadığını göstermektedir (Arıcıoğlu ve Tagay, 2008; Çokamay, Kapçı ve Sever, 2017; Esin ve Dursun, 2014; Uğur-Baysal ve ark, 2004). Dreikurs, Cassel ve Kehoe (1974), destekleyici bir okul ortamında yetişen bir çocuğun, uygun toplumsal davranışları kolaylıkla geliştirebileceğini, tersine cesaret kırıcı ortamda yetişen bir çocuğun ise daha olası bir biçimde, zayıf bir uyum yapacağını ve sonuç olarak ruh sağlığının bozuk olabileceğini belirtmektedirler. Bu nedenle okulların öğrencilerin ruh sağlığındaki yeri bu kadar önemli iken yukarıda değinilen çalışmalarda görüldüğü üzere okulların hapisane, baskı yeri, fabrika gibi metaforlarla anlatılması dikkat çekmektedir. Öğrencilere destekleyici, aidiyet hissettikleri, güven içinde oldukları, gelişmeye, cesaretlendirmeye teşvik edici okul ortamlarının sağlanması, ileride sağlıklı yetişkinler olmalarını sağlayacaktır. Bu nedenle okul ruh sağlığı hizmetleri ve bu hizmetler kapsamında ele alınan kavramlar, sunulan etkinliklerin önemli olduğu düşünülmektedir.

Okul ruh sağlığı kapsamında ele alınması gereken kavramlardan biri de sosyal ilgi kavramıdır. Adler (2002), sosyal ilgiyi bireyin tüm toplumla, kendinden yola çıkarak bütünle özdeşleşmesidir ve özdeşim kurduğu bu bütünün hep devam etmesi için çaba harcamasıdır şeklinde tanımlar. Nikelly (1991) ise sosyal ilgiyi toplumsal duygudan daha öte, toplumun her bireyine empati duyma, onlarla özdeşleşme, ait olma, topluma uyum, işbirliği, sosyallik, topluma karşı sorumlu

olma, gerçeğe doğru yönelme, bitkiler, hayvanlar ve cansız nesnelere kapsayarak evrenle bütünleşme süreci olarak ifade etmektedir. Adler bireyin normal ya da sağlıklı olmasının göstergelerinden birinin de sosyal ilgi olduğunu belirtir (Ansbacher, 1991). Adler (2008) sosyal ilgiyi doğuştan gelen bir içgüdü olarak görmez, bunun yerine sosyal ilgi eğilimiyle dünyaya gelindiğini, bilinçli olarak ya da bilinçsiz olarak içinde yaşanılan toplum ve kültür ile şekillenerek geliştirilmesi gereken doğal bir güç olarak tanımlar.

Kaplan (1991) sosyal ilgiye ait biliş yapılarını, duyguları ve davranışları tanımlamaktadır. Sosyal ilgiye ait biliş yapıları; toplumdaki insanların eşit hak ve sorumluluklara sahip olduğu, kişinin kendisine davranılmasını istediği şekilde diğer insanlara davranması gerektiği, bireyin kişiliğini değerlendirirken toplum yararına, toplum refahı için harcadığı emeğin önemli ölçüt olduğu, kişinin amaçlarının, çıkarlarının toplum yararı, refahı ile tutarlı olmasının amaçlarını gerçekleştirmesini kolaylaştıracağı şeklindedir. Sosyal ilgiye ait duygular; insanlara güvenme, toplumsallık duygusuna sahip olma, iyimserlik, cesaret, topluma ve insanlığa ait olma, yabancılaşma hissetmeme şeklindedir. Sosyal ilgiye ait davranışlar; işbirliği, dayanışma, empati kurabilme, saygılı, paylaşımcı, uzlaşmacı, yapıcı olma şeklindedir.

Guzick, Dorman, Groff, Altermatt ve Forsyth (2004) tarafından yapılan bir çalışmada sosyal ilginin yapısı incelenmiş, yetişkinlikte sosyal ilgi ve sosyal yetersizlikte gençlik deneyimlerine bakılmış, okullarda öğretmenler ve mentörler tarafından uygulanacak Adleryan temelli bir programın öğrencilerin sosyal ilgisine etkisi araştırılmıştır. Araştırma sonucunda öğretmen-öğrenci, akran ilişkilerinin sosyal ilginin alt boyutları olan sosyal bağlılık ve sosyal empati gelişiminde önemli rol oynadığı; sosyal bağlılık ve sosyal empati ile yetişkinlikteki sosyal yetersizlik duygusu arasında negatif bir ilişki olduğu bulunmuştur.

Karcher ve Lindwall (2003) tarafından ergenlerle yapılan çalışmada okulda akran danışmanı olan öğrencilerle çalışılmıştır. Araştırma sonucunda sosyal ilgisi yüksek olan akran danışmanlarının akademik ve sosyal riski olan öğrencilere danışmanlık yapmaya istekli oldukları, okula daha fazla bağlılık yaşadıkları, dünyayı değiştirme isteklerinin daha fazla olduğu ve daha duyarlı oldukları bulunmuştur. Ayrıca benlikleri ve özsaygıları konusunda daha alçakgönüllü konuştukları, okula ve aileye daha bağlı oldukları, bağlılıkla ilgili pozitif duygularını kendilerinden küçük öğrencilerle daha çok paylaştıkları

görülmüştür. Kaplan (2003) tarafından 9 ile 12. sınıf arasındaki 260 öğrenciyle yapılan bir çalışmada sosyal ilgi ve işbirliği davranışı arasındaki ilişki incelenmiştir. Araştırma sonucunda sosyal ilgi ölçeğinden yüksek puan alan öğrencilerin daha fazla işbirliği davranışı gösterdiği görülmüştür. Kalkan (2010) tarafından yapılan çalışmada da ergenler ile çalışılmış ve romantik ilişkilerinde duygusal istismar, fiziksel istismar ve soruna yönelme ile sosyal ilgi arasındaki ilişki araştırılmıştır. Araştırma sonucunda sosyal ilgi ile duygusal istismar ve fiziksel istismar arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki; soruna yönelme arasında ise pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

Alanyazında sosyal ilgi ile işbirliği, başkalarına adil davranma, yaşam doyumu, katkıda bulunma, psikolojik dayanıklılık, içsel denetim, empati, psikolojik iyi olma, hoşgörü, sorunlarla, stresle etkili başa çıkma, aile bağlılığı, gelecek ve şimdi odaklı olma, kendini ayarlama gibi özellikler arasında pozitif bir ilişki olduğunu gösteren çalışmalar yer almaktadır (Bubenzer, Zarski ve Watter, 1991; Buelow, Hansen ve Hoffman, 2015; Crandall ve Harris, 1991; Edwards ve Kern, 1995; Hjelle, 1991; Johnson, Smith ve Nelson, 2003; Kayacı ve Özbay, 2016; Manaster, Cemalciler ve Knill, 2003; Kaplan, 2003).

Ayrıca öğrencilerin öğretmen ve okul metaforlarının incelendiği çalışmalarda (Tolunay-Ateş, 2016; Sarıtaş ve Çelik, 2013; Özan ve Demir, 2011) gerek öğretmene gerekse okula yönelik üretilen metaforların başında aile, ev, yuva metaforlarının sıklıkla kullanıldığı görülmektedir. Ait olma ve ait hissetme sosyal ilginin göstergelerinden biridir (Adler, 1956, 2003, 2011; Manaster, Cemalciler ve Knill, 2003). Bu nedenle okulda sosyal ilgi kapsamında yapılacak çalışmaların öğrencilerin aidiyet hissini kazanmasına katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Partnership for 21st Century Skills (P21) (2009), 21. yüzyıl öğrenci becerilerini; öğrenme ve yenilik becerileri (yaratıcılık, yenilik, eleştirel düşünme, problem çözme, iletişim, işbirliği), bilgi, medya ve teknoloji becerileri (enformasyon okuryazarlığı, medya okuryazarlığı ve teknoloji okuryazarlığı) ile yaşam ve kariyer becerileri (esneklik, adapte olabilirlik, girişkenlik, kendini yönetme, sosyal ve kültürlerarası beceriler, üretkenlik, sorumluluk, liderlik) şeklinde ifade etmiştir. 2016 Dünya Ekonomik Forumu 2020'ye kadar dünyanın ihtiyaç duyacağı temel becerileri yayınlamış ve bu becerileri problem çözme becerisi, işbirliği, takım çalışması, yaratıcılık, esneklik olarak tanımlamıştır. Bu anlamda okullarda yukarıda sözü edilen becerilerle ilişkili olarak sosyal ilgi

uygulamalarına yer verilmesinin öğrencilerin hem akademik başarılarına hem de iyi oluş düzeylerine olumlu katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Adler (2015) işbirlikçi öğrenme, mentörlük, grup tartışmaları gibi etkinliklerle sosyal ilginin okullarda uygulamaya geçirebileceğini ve bu uygulamaların önleyici bir işlevi olduğunu vurgulamıştır. Bu bağlamda sosyal ilginin okullarda koruyucu ve önleyici ruh sağlığı hizmetleri açısından önemli olduğu görülmektedir. Nicoll (1996) sosyal ilginin öğrenilerek geliştirilebileceğini belirtirken; Swayne (2008) da sosyal ilginin gelişmesinin teşvik edilmesinde sosyal beceri eğitimi almanın önemini vurgular. Bu nedenle okul ruh sağlığı hizmetleri çerçevesinde sosyal ilgi kapsamında uygulamalara yer verilmesi önemli görülmektedir. Bu çalışma okul psikolojik danışmanlarının okul ruh sağlığı hizmetlerinde sosyal ilgi kavramına yönelik görüşlerinin ortaya konulmasını amaçlamaktadır.

YÖNTEM

Bu çalışma, nitel araştırma yöntemlerinden birisi olan olgu bilim ile desenlenmiştir. Olgu bilim; yaşamda karşılaşılan ancak detaylı olarak bilgi sahibi olunmayan ya da üzerinde çok düşünülmemen olguları derinlemesine inceleyen nitel araştırma türüdür (Yıldırım ve Şimşek, 2010). Bu doğrultuda araştırma sürecinde üzerine odaklanılan olgu, okul psikolojik danışmanlarının sosyal ilgi kavramına yönelik bilgisi ve okullarda uygulama düzeyleri olarak belirlenmiştir.

Araştırma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu, 2017-2018 eğitim-öğretim yılı bahar döneminde Milli Eğitim Bakanlığı'na (MEB) bağlı okullarda görev yapan çalışmaya katılmaya gönüllü 44 okul psikolojik danışmanı oluşturmaktadır. Araştırmanın çalışma grubu belirlenirken kartopu örneklem tekniği kullanılmıştır. Çalışma grubunun demografik bilgileri Tablo 1'de verilmiştir.

Çalışma grubunda 35 kadın (%79.54) ve 9 erkek (%20.45) okul psikolojik danışmanı bulunmaktadır. Çalışma grubundaki okul psikolojik danışmanlarının 32'si lisans mezunu (%72.72), 11'i yüksek lisans mezunu (%25), 1'i de doktora mezundur (%2.27). Çalışma grubundaki okul psikolojik danışmanlarının 11'i

ilkokulda (%25), 18'i (%40.90) ortaokulda, 14'ü lisede (%31.81) görev yapmaktadır, bir katılımcı görev yerini belirtmemiştir.

Tablo 1. Araştırma grubunun demografik bilgileri

Cinsiyet	f	%	Eğitim durumu	f	%	Kademe	f	%
Kadın	35	79.54	Lisans	32	72.72	İlkokul	11	25
			Yüksek Lisans	11	25	Ortaokul	18	40.90
Erkek	9	20.45	Doktora	1	2.27	Lise	14	31.81
						Belirtilmeyen	1	2.27
Toplam	44	100	Toplam	44	100	Toplam	44	100

Çalışma grubundaki okul psikolojik danışmanlarının yaşları 24 ile 50 arasında değişmekte iken yaşların ortalaması 31.93'dür. Katılımcıların meslekteki deneyim süreleri 2 ile 24 yıl arasında değişmektedir ve mesleki deneyimlerinin ortalaması 8.86'dır.

Öncelikle katılımcılara Adler'in Bireysel Psikoloji kuramının ele alındığı ders alıp almadıkları ve sosyal ilgi kavramına yönelik bilgilerinin olup olmadıkları sorulmuş ve sonuçlar Tablo 2 'de verilmiştir.

Tablo 2. Araştırma grubunun Bireysel Psikoloji kuramını ve sosyal ilgi kavramını bilme durumları

Bireysel psikoloji konusunun işlenmesi	f	%	Sosyal ilgi kavramını bilme	f	%
Evet	27	61.36	Evet	40	90.9
Hayır	17	38.63	Hayır	4	9.09
Toplam	44	100	Toplam	44	100

Çalışma grubundaki okul psikolojik danışmanlarının 27'si daha önce Bireysel Psikoloji ile ilgili ders aldığını (%61.36) belirtirken, 17'si daha önce Bireysel Psikoloji ile ilgili ders almadığını belirtmiştir. Ayrıca katılımcıların 40'ı daha önce sosyal ilgi kavramını duyduğunu (%90.9) belirtirken, 4 katılımcı daha önce

bu kavramı duymadığını (%9.09) belirtmiştir. Çalışma grubundaki okul psikolojik danışmanlarına sosyal ilgi kavramına yönelik bilgi düzeylerini 0 ile 10 (0 Hiç bilmiyorum, 10 Çok iyi biliyorum) üzerinden değerlendirmeleri istenmiş ve sosyal ilgi kavramını daha önce duyduğunu belirten 40 katılımcının sosyal ilgi kavramı ile ilgili bilgi düzeyleri ortalaması 10 üzerinden 4.95 bulunmuştur. Sosyal ilgi kavramı hakkında bilgi sahibi olmadığını söyleyen katılımcılar için sosyal ilgi kavramını anlatan iki sayfalık bilgi notu katılımcılarla paylaşılmış, bu katılımcılar bu bilgi notunu okuduktan sonra görüşmenin diğer sorularına geçilmiştir.

Veri Toplama Araçları

Araştırma kapsamında okul psikolojik danışmanlarından veri toplamak amacıyla araştırmacılar tarafından geliştirilmiş yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Görüşme formu oluşturulurken üzerinde çalışılan olgular ile ilgili alan yazın taranmıştır. (Örneğin, Adler, 2002, 2003, 2015; Arıcıoğlu ve Tagy, 2008; Çokamay, Kapçı ve Sever, 2017; Edward ve Kern, 1995; Guzick, ve ark., 2004). Hazırlanan yapılandırılmış görüşme formu, araştırma konusu ile ilgili uzmanlıkları bulunan iki Psikolojik Danışma ve Rehberlik (PDR) alanında öğretim üyesi uzmana incelemeleri için verilmiştir. Uzmanlardan alınan dönütler doğrultusunda ve alan yazına dayalı olarak görüşme formuna son şekli verilmiştir. Görüşme formunun uygulanan halinde;

- Sosyal ilgi nedir? Kısaca açıklayınız.
- Sizce okulunuzda sosyal ilgi kapsamında çalışmalar yapılmasına ihtiyaç var mı? İhtiyaç olduğunu düşünüyorsanız bunun nedenleri nelerdir?
- Çalıştığınız okullarda (geçmişte ya da şu an) daha önce sosyal ilgiyle ilgili bir çalışma yaptınız mı? Yaptınızsa, kısaca yaptığınız çalışmaların kime yönelik olduğu (öğretmen, öğrenci, veliler), türü ve içeriği (grup rehberliği, okul genelinde uygulamalar, grupla psikolojik danışma, bireysel psikolojik danışma, panel/seminer/konferans vb.) hakkında bilgi verir misiniz?
- Öğrencilerinizin sosyal ilgi düzeylerini arttırmak adına okulda ne tür çalışmalar yapabilirsiniz? soruları yer almıştır.

Ayrıca demografik bilgiler kapsamında yaş, cinsiyet kıdem yılı, mezuniyet bilgisi, çalıştığı okulun kademesi bilgileri katılımcılara sorulmuştur

Verilerin Analizi

Bu çalışmada verilerin çözümlenmesinde içerik analizi yöntemi kullanılmıştır. Çalışma grubunda yer alan 44 görüşme formu iki araştırmacı tarafından ayrı ayrı incelenmiş, araştırmacılar sorulara verilen cevapları “alan yazında sosyal ilgi ile ilişkili” ve “alan yazında sosyal ilgi ilişkili değil” şeklinde değerlendirmiştir. "Sosyal ilgi nedir? Kısaca açıklayınız." sorusuna verilen cevaplarda araştırmacılar arası uyum $Güvenirlilik = \frac{Görüş\ Birliği}{(Görüş\ Birliği + Görüş\ Ayrılığı)} \times 100$ formülü ile hesaplanmış, hesaplama sonucunda araştırmanın güvenirliliği %81.81 olarak hesaplanmıştır. Bu aşamadan sonra analizlere araştırmacılar tarafından üzerinde görüş birliği sağlanan alan yazın ile ilişkili cevap veren 16 katılımcının görüşme formları üzerinden devam edilmiştir. Her bir soru için cevaplar iki araştırmacı tarafından ayrı olarak okunmuştur ve cevaplar öncelikle sosyal ilgi alan yazını ile ilişkili, ilişkili değil şeklinde değerlendirilmiştir. Daha sonra kategoriler belirlenmiş ve büyük oranda benzer kategoriler oluşturulduğu görülmüştür. Bu kategoriler belirginleştirildikten sonra metinler araştırmacılar tarafından ikinci kez okunmuş ve kategoriler temalara göre sınıflandırılmıştır. Sonrasında araştırmacılar arasında belirlenen temalar kapsamında her bir frekans için görüş birliği ve görüş ayrılığı şeklinde puanlanarak değerleyiciler arası uyum hesaplaması yapılmıştır. Güvenirlilik hesaplamasındaki uyuşum yüzdeleri sosyal ilgi kavramı tanım temalarında %91.89, sosyal ilgi çalışmalarına ihtiyaç duyulma nedenlerinin temalarında %88.37, daha önce yapılan sosyal ilgi çalışmalarının temalarında %95.40 bulunmuştur. Uyuşum yüzdesinin %70'in üzerinde çıkması çalışmanın güvenilir olduğunun göstergesidir (Miles ve Huberman, 1994; Yıldırım ve Şimşek, 2016).

BULGULAR

Bu bölümde, araştırmanın problemine göre elde edilen verilerin analizi sonucunda ortaya çıkan bulgulara yer verilmiştir.

Sosyal İlgi Tanımına Yönelik Bulgular

Sosyal ilgi tanımı ile ilgili çalışma grubunda yer alan 16 katılımcı (% 36.36) sosyal ilgi ile ilişkili tanım yaparken, 23'ü (% 57.27) sosyal ilgi ile ilişkili olmayan tanım yapmıştır. 5 katılımcı (%11.36) ise sosyal ilgi kavramını bilmediğini

tanımlayamayacağını belirtmiştir. Bu soru kapsamında sosyal ilgi ile ilgili katılımcıların tanımlarından doğrudan alıntılar aşağıda verilmiştir:

Sosyal ilgi ile ilişkili: “Adler’in temel kavramlarından biridir. Adler, insan olmanın ölçütünün topluma ne kadar uyum sağladığıyla ilgili olduğunu belirtir. İnsanların doğuştan böyle bir potansiyelle doğduğunu ve çocuğun gelişim sürecinde yaşadığı problemlerin onun sosyal ilgisini etkilediğini belirtir”. (K4)

Sosyal ilgi ile ilişkili değil: “Sanırım sosyal olarak sürece bağlı bireysel ilginin yönelmesi. Sosyal medyanın hızla takipçi olarak ilgi görmesi. Herkesin ortak ilgi kaynakları keşfetmesi Instagram gibi”. (K31)

Bundan sonraki bulgularda tablolarda sosyal ilgi ile ilişkili tanım yapan 16 katılımcı üzerinden bulgulara yer verilmiştir. Sosyal ilgi ile ilişkili olmayan tanım yapan ve tanım yapamayan katılımcıların cevapları her bulgunun başlığı altında son paragrafta özet olarak sunulmuştur. 16 katılımcının sosyal ilgi tanımlarında geçen ifadeler ve bu ifadelere göre oluşturulan temaların frekans ve yüzde sonuçları Tablo 3’de verilmiştir.

Tablo 3. Sosyal ilgi tanımlarındaki ortak temalara yönelik frekans analizi sonuçları

Tanımlarda geçen ifadeler	Ortak temalar	Frekans	Yüzde
Topluma uyum sağlama Toplumla olumlu yönde ilişki kurma	Topluma uyum	6	16.22
Toplumla bütünleşme Topluma ait hissetme Toplumda yer edinme	Aidiyet	10	27.03
Kültürel konulara duyarlı olma Toplumsal sorunları fark edip, çözmeye çalışma Sorumluluk Çevreye ilişkin farkındalık	Duyarlı olma	4	10.81
Toplum için üretme Toplum çıkarını gözetme Topluma yararlı olmaya çalışma Topluma katkı sağlama İşbirliği	Topluma yarar sağlama	5	13.51
Toplumsal varlık	Sosyal varlık	2	5.40

Diğer insanlarla ilişki kurmaya doğuştan sahip olma			
Psikolojik sağlık için ölçüt	Psikolojik sağlık	7	18.92
Yıkıcı değil yapıcı olma			
Yaratıcı olma			
Sağlıklı kişilerarası ilişkiler			
Empati			
Harekete geçmedeki temel güdüleyici faktör	Temel motivasyon	3	8.11
Sosyal dürtüler			
Toplum tarafından güdülenme			
TOPLAM		37	100

Tablo 3’de görüldüğü üzere sosyal ilgi kapsamında yapılan tanımlarda en çok aidiyet ($n = 10$, % 27.03), daha sonra sırasıyla psikolojik sağlık ($n = 7$, % 18.92), topluma uyum ($n = 6$, % 16.22), topluma yarar sağlama ($n = 5$, % 13.51), duyarlı olma ($n = 4$, % 10.81), temel motivasyon ($n = 3$, % 8.11), sosyal varlık ($n = 2$, % 5.40) temalarının izlediği görülmüştür.

Sosyal İlgi Kapsamında Çalışmalara İhtiyaç Durumu ve Nedenlerine Yönelik Bulgular

Çalışma grubunda sosyal ilgi ile ilişkili tanım yapan 16 katılımcının tamamı (%100) sosyal ilgi kapsamında çalışmalara ihtiyaç duyulduğunu belirtmiştir. Çalışma grubunda sosyal ilgi ile ilişkili tanım yapan 16 katılımcı tarafından yazılan sosyal ilgi ile çalışmalara ihtiyaç duyulma nedenlerinden 38’i (% 88.37) sosyal ilgi ile ilişkili gerekçeler iken, 5’i (% 11.63) sosyal ilgi ile ilişkili olmayan gerekçelerdir. Katılımcıların çalışmalara ihtiyaç duyulma gerekçelerinin ortak temalarına yönelik frekans değerleri ve yüzdelik sonuçları Tablo 4’de verilmiştir.

Tablo 4. Sosyal ilgi çalışmalarına ihtiyaç duyulma gerekçelerinin ortak temalarına yönelik frekans analizi sonuçları

Gerekçelerde geçen ifadeler	Ortak temalar	f	Yüzde
Mutluluk	Psikolojik sağlık	18	47.37
Sağlıklı kişilerarası ilişkiler			
Yaratıcı birey			
Duyusal gelişim			
Empati			
Psikolojik iyi oluş			
Psikolojik sağlamlık			
Sosyal ve psikolojik doyum			
Teknoloji ile artan yalnızlık			
Davranış bozukluklarının artması			
Güvensizliğin azalması			
Kaygılı olmanın azalması			
Düşmanca hissetme ve davranmanın azalması			
Topluma uyum	Topluma uyum	10	26.31
Uygun davranış gösterme			
Ahlaki gelişim			
Artan bireysellik			
Değerler			
Yabancılaşmayı azaltma			
Toplumda yer edinme	Aidiyet	4	10.53
Aidiyet			
Bütünlük			
Problem çözme becerileri	Başa çıkma	1	2.63
Topluma yararlı olma	Topluma yararlı olma	1	2.63
Sosyal varlık	Sosyal varlık	3	7.89
Aile ilişkileri	Yaşam görevleri	1	2.63
TOPLAM	--	38	100

Tablo 4’de görüldüğü üzere sosyal ilgi kapsamında yapılacak çalışmalara ihtiyaç duyulma gerekçelerinin sırayla psikolojik sağlık ($n = 18$, % 47.37), topluma uyum ($n = 10$, % 26.31), aidiyet ($n = 4$, % 10.53), sosyal varlık ($n = 3$, % 7.89), başa çıkma ($n = 1$, % 2.63), topluma yararlı olma ($n = 1$, % 2.63), yaşam görevleri ($n = 1$, % 2.63) temalarında toplandığı görülmüştür.

Katılımcılardan sosyal ilgi ile ilişkili olmayan tanım yapan 23 kişinin cevaplarına bakıldığında 2 katılımcı ihtiyaç yok derken, 21 katılımcı ihtiyaç var demıştır. 21 katılımcının sosyal ilgi kapsamında yapılacak çalışmalara ihtiyaç duyulma gerekçelerine bakıldığında artan bireyselleşme, bencillik ve empati, aile içi ilişkiler, hoşgörünün geliştirilmesi cevapları görülmektedir. Sosyal ilginin tanımını bilmeyen 5 katılımcının cevaplarına bakıldığında 4 katılımcı ihtiyaç var derken 1'i belirtmemiştir. İhtiyaç var diyen 4 katılımcıdan 3'ü alanyazın ile ilişkili olmayan cevaplar verirken ve son katılımcı artan bireyselleşme ve işbirliği, sorunlarla daha iyi başa çıkma cevaplarını vermiştir.

Sosyal İlgi Kapsamında Yapılan Çalışmalara Yönelik Bulgular

Çalışma grubunda sosyal ilgi ile ilişkili tanım yapan 16 katılımcıdan 12 bu kapsamda çalışmalar yaptığını, dört katılımcı ise sosyal ilgi kapsamında daha önce çalışma yapmadığını belirtmiştir. Çalışma grubunda sosyal ilgi ile ilişkili tanım yapan 12 katılımcı tarafından yapılan sosyal ilgi çalışmalarından 63 çalışma (% 73.56) sosyal ilgi ile ilişkili iken, 19 çalışma (% 21.84) sosyal ilgi ile ilişkili olmayan çalışmalardır.

Katılımcıların yaptıkları çalışmaların içeriklerine ve bu içeriklere göre oluşturulan temalara yönelik frekans değerleri ve yüzdeler Tablo 5'de verilmiştir.

Tablo 5. Sosyal ilgi kapsamında yapılan çalışmaların içeriklerinin ortak temalarına yönelik frekans analizi sonuçları			
Tema	Çalışma içerikleri	f	%
Topluma uyum	Hoşgörü	1	
	Değerler Eğitimi	3	7.94
Kendini kabul etme	Kendini kabul etme	1	
	Kendini kabul etme, olumlu olumsuz yönlerini fark etme	1	
	Öz-farkındalık geliştirme	1	4.76
	Stresle Başa Çıkma	3	
	Sorunlarla Başa Çıkma	1	
	Sınav kaygısı	3	

Başa çıkma	Problem çözme becerileri kazandırma	1		
	Öfke kontrolü	3	12	19.0
	Akran zorbalığı	1		4
İletişim becerileri	İletişim	7		
	Sosyal beceri	1		
	Atılganlık	1	9	14.2
				8
Yaşam görevleri	Aile Bağlılığı	1		
	Aile eğitimleri (7-19 yaş aile eğitimi)	1		
	Arkadaşlık ilişkileri	4		
	Meslek seçiminin önemi (İlgiler, yetenekler, değerler)	3		
	Ders çalışma motivasyonu	1	19	30.1
	Kariyer günleri projesi	1		6
	Aile ilişkileri	4		
	Alan/Ders seçimi	1		
	Mesleki kararsızlık	1		
	Meslekler ve yükseköğretim programları hakkında bilgi	1		
	Anne-baba tutumları	1		
Özgeçilicilik	Yardım kermesleri, yardım kampanyaları	1		
	Yükseköğretim kurumuna yerleşen maddi ihtiyaçları olan öğrencilere yardım	1	2	3.17
Duyarlı olma	LÖSEV standı açılması	1		
	Huzurevi ziyareti	1	4	6.35
	Hayvan barınağı ziyareti	1		
	Okul bahçesini ağaçlandırma	1		
Aidiyet	Van depremi sonrasında Ankara'ya gelen öğrencilerin oryantasyonu	1		
	Okulun bulunduğu çevre hakkında oryantasyon çalışmaları	1	2	3.17
Empati	Engelli, dezavantajlı bölgeden gelen ve göçmen öğrenciler hakkında kapsayıcı eğitim	1		
	Zor diye adlandırılan çocuk ve gençlere yaklaşımlar kapsamında seminer çalışması	1		
	BEP semineri kaynaştırma öğrencilerine yönelik farkındalık oluşturmak için seminer çalışması	1	5	7.94
	İletişim ve empati	2		

Sağlıklı kişilerarası ilişkiler	Sosyalleşme, kişilerarası ilişkiler	1	2	3.17
TOPLAM		63	100	

Tablo 5’de görüldüğü üzere sosyal ilgi kapsamında yapılan çalışmalar çalışma içeriklerine göre incelendiğinde yapılan çalışmaların sırayla yaşam görevleri ($n = 19$, % 30.16), başa çıkma ($n = 12$, % 19.04), iletişim becerileri ($n = 9$, % 14.28), empati ($n = 5$, % 7.94), topluma uyum ($n = 5$, % 7.94), duyarlı olma ($n = 4$, % 6.35), kendini kabul etme ($n = 3$, % 4.76), özgecilik ($n = 2$, % 3.17), aidiyet ($n = 2$, % 3.17), sağlıklı kişilerarası ilişkiler ($n = 2$, % 3.17) temalarında toplandığı görülmüştür.

Katılımcıların yaptıkları çalışmaların türlerine ve çalışma gruplarına yönelik frekans değerleri ve yüzdelik sonuçları Tablo 6’da verilmiştir.

Tablo 6. Sosyal ilgi kapsamında yapılan çalışmaların birey sayısı ve hedef gruba yönelik frekans analizi sonuçları

Tür	f	%	Grup	f	%
Grupla çalışma	34	68	Öğrenci	20	60.60
Bireyle çalışma	16	32	Aile	6	18.18
			Öğretmen	4	12.12
			Tüm Okul	3	9.09
TOPLAM	50	100	TOPLAM	33	100

Tablo 6’da görüldüğü üzere sosyal ilgi kapsamında yapılan çalışmalar çalışma türlerine göre incelendiğinde yapılan çalışmaların grupla çalışma ($n = 34$, % 68), bireyle çalışma ($n = 16$, % 32) şeklinde dağıldığı görülmüştür. Sosyal ilgi kapsamında yapılan çalışmalar çalışma yapılan gruplara göre incelendiğinde yapılan çalışmaların 20’sinin öğrencilere yönelik ($n = 20$, % 60.60), 6’sının ailelere yönelik ($n = 6$, % 18.18), 4’ünün öğretmenlere yönelik ($n = 4$, % 12.12), 3’ünün tüm okula yönelik ($n = 3$, % 9.09) yapıldığı görülmüştür.

Katılımcılardan sosyal ilgi ile ilişkili olmayan tanım yapan 23 kişinin cevaplarına bakıldığında 10 katılımcının daha önce çalışma yapmadığını belirttiği, 1 katılımcının yaptığı çalışmalarının sosyal ilgi ile ilişkili olmadığı, diğer katılımcıların yaptıkları çalışmaların aile ve arkadaşlık ilişkileri, empati, sorun

çözme, stresle başa çıkma, çatışma yönetimi gibi konularda yapıldığı bulunmuştur. Sosyal ilginin tanımını bilmeyen 5 katılımcının cevaplarına bakıldığında 3 katılımcı çalışma yapmadığını belirtirken, 2 katılımcı empati, akran zorbalığı, stres yönetimi, sınav kaygısı konularında çalışma yaptıklarını belirtmişlerdir.

Sosyal İlg Düzeylerini Arttırmak Adına Yapılabilecek Çalışmalara Yönelik Bulgular

Çalışma grubunda sosyal ilgi ile ilişkili tanım yapan 16 katılımcının öğrencilerin sosyal ilgi düzeylerini arttırmak adına yapılabilecek çalışmalara yönelik önerilen 41 çalışma (% 82) sosyal ilgi ile ilişkili iken, 9 çalışma (% 18) sosyal ilgi ile ilişkili olmayan çalışmalardır.

Katılımcıların öğrencileri sosyal ilgi düzeylerini arttırmak için önerdikleri çalışmalar içeriklerine göre ortak temalarda toplanmıştır. Bu temalara yönelik frekans değerleri ve yüzdelik sonuçları Tablo 7'de verilmiştir.

Tablo 7. Sosyal ilgi kapsamında önerilen çalışmaların içeriklerine yönelik frekans analizi sonuçları

Sosyal ilgiyi arttırmak için önerilen çalışmalar	f	Yüzde
Karakter güçleri ve değerler (değerler eğitimi, evrensel değerler, farklılıklara saygı, duygu, pozitif psikoloji konuları)	7	17.07
Sanatsal, sportif ve kültürel etkinlikler	7	17.07
Akran ilişkileri çalışmaları	5	12.19
Topluma katkıda sağlama ve yararlı olmaya yönelik çalışmalar (Gönüllü çalışma)	5	12.19
Konsültasyon çalışmaları (öğretmen, veli işbirliği, aile eğitimleri)	4	9.76
İletişim	3	7.32
Baş çıkma becerileri (Problem çözme, stresle baş çıkma, Çatışma çözme)	3	7.32
Duyarlılık çalışmaları (Çevreye duyarlılık, ağaçlandırma, huzurevi ziyaretleri)	2	4.88
Empati	1	2.44
Önleyici çalışmalar	1	2.44
İşbirliği içinde çalışmaya yönelik çalışmalar	1	2.44
Güncel toplumsal olayların tartışıldığı bir grup çalışması	1	2.44
Yardım faaliyetleri (Sınıf günleri, kermesler)	1	2.44
TOPLAM	41	100

Tablo 7’de görüldüğü üzere sosyal ilgi kapsamında önerilen çalışmalar çalışma içeriklerine göre incelendiğinde önerilen çalışmaların sırayla karakter güçleri ve değerler ($n = 7$, % 17.07), sanatsal, sportif, kültürel etkinlikler ($n = 7$, % 17.07), akran ilişkileri çalışmaları ($n = 5$, % 12.19), topluma katkıda sağlama ve yararlı olmaya yönelik çalışmalar ($n = 5$, % 12.19), konsültasyon çalışmaları ($n = 4$, % 9.76), iletişim ($n = 3$, % 7.32), başa çıkma becerileri ($n = 3$, % 7.32), duyarlılık çalışmaları ($n = 2$, % 4.88), empati topluma uyum ($n = 1$, % 2.44), önleyici çalışmalar ($n = 1$, % 2.44), işbirliği içinde çalışmaya yönelik çalışmalar ($n = 1$, % 2.44), güncel toplumsal olayların tartışıldığı bir grup çalışması ($n = 1$, % 2.44), yardım faaliyetleri ($n = 1$, % 2.44) başlıkları altında toplandığı görülmüştür.

Katılımcılardan sosyal ilgi ile ilişkili olmayan tanım yapan 23 kişinin cevaplarına bakıldığında 3 katılımcının öneride bulunmadığı, 10 katılımcının alanyazınla ilişkili olmayan önerilerde bulunduğu, diğer katılımcıların ise arabulucuk, akran dayanışması, aile içi iletişim, empati, sorun çözme, başa çıkma gibi konularda çalışma yapılması ile ilgili önerilerde bulunduğu görülmüştür.

TARTIŞMA VE SONUÇ

Bu araştırmada okullarda görev yapan psikolojik danışmanlarının okul ruh sağlığı hizmetlerinde sosyal ilgi kapsamında yaptıkları çalışmalardan yola çıkılarak, bu hizmetlerin sağlanması sürecinde bu hizmetlere neden ihtiyaç duyulduğu, okullarda ne gibi uygulamalara yer verdikleri ve önerileri belirlenmiştir.

Sonuç olarak çalışmaya katılan 44 psikolojik danışmandan 27’si Bireysel Psikoloji ile ilgili ders aldığını, 38’i de okullarda sosyal ilgi ile ilgili çalışmalar yapılmasına ihtiyaç olduğunu belirtmesine rağmen sadece 16’sı sosyal ilgiyi alan yazınla ilişkili şekilde tanımlayabilmiştir. Araştırma sonucunda okul psikolojik danışmanlarının sosyal ilgi tanımlarının en çok aidiyet, psikolojik sağlık ve topluma uyum temalarında, sosyal ilgi kapsamında yapılacak çalışmalara ihtiyaç duyulma gerekçelerinin sırayla psikolojik sağlık, topluma uyum, aidiyet temalarında toplandığı görülmüştür. Son zamanlarda alanyazında okula/arkadaşlara bağlılığın incelendiği çalışmaların (Kaplan ve Aksel, 2013; Sağlam ve İkiz, 2017; Savi-Çakar ve Karataş, 2017; Özbilen, Eranıl ve Özcan

2018) artması bu araştırmada elde edilen aidiyet temasına okul psikolojik danışmanlarının odaklanması bulgusunu destekler niteliktedir.

Bu çalışmada sosyal ilgi kapsamında yapılan çalışmalar çalışma içeriklerine göre incelendiğinde yapılan çalışmaların sırayla yaşam görevleri, başa çıkma, iletişim becerileri temalarında toplandığı görülmüştür. Yüksel-şahin (2008) tarafından yapılan ortaöğretim ğrencilerinin psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinin değerlendirdiği çalışmada okul psikolojik danışmanlarının en çok konsültasyon, yöneltme ve yerleştirme hizmet alanlarında çalışmalar sunduğu bulunmuştur. Bu çalışmada yaşam görevleri kapsamında ele alınan aile ilişkileri, arkadaşlık ilişkileri, iletişim becerileri gibi çalışmaların genellikle konsültasyon hizmeti kapsamında yer alması; ayrıca yine yaşam görevleri kapsamında ele alınan kariyer çalışmalarının genellikle yönelme ve yerleştirme hizmeti kapsamında ele alınması benzerlik göstermektedir.

Bu çalışmada okul psikolojik danışmanlarının sosyal ilgi kapsamında yapılmasını önerdikleri çalışmalar karakter güçleri ve değerler, sanatsal, sportif, kültürel etkinlikler ve akran ilişkileri çalışmaları temalarında toplanmıştır. Ayrıca çalışmalarının çoğunun grup çalışması ve öğrencilere yönelik olduğu bulunmuştur. Sosyal ilgi kavramı tanımlanamasa da yapılan çalışmalarda sosyal ilgiye katkı sağlayacak çalışmalar yapıldığı, sosyal ilgi ile ilişkili olmayan tanımlar yapan okul psikolojik danışmanlarının da sosyal ilgi çalışmalarının yapılmasına ihtiyaç duyulma gerekçelerinde kavramı doğru tanımlayan katılımcılarla benzer gerekçeler tanımladıkları sonucu elde edilmiştir. Katılımcıların sosyal ilgiyi tanımlarken kullandıkları temalar ile sosyal ilgi çalışmalarına ihtiyaç duyulma gerekçelerinde (aidiyet, topluma uyum, psikolojik sağlık, topluma yarar sağlama) ve sosyal ilgi kapsamında yaptıkları çalışmalarda (topluma uyum, aidiyet) ortak temaların kullanıldığı görülmüştür. Buradan yola çıkarak okul psikolojik danışmanlarının kavramla ilgili olarak kendi tanımları ile tutarlı gerekçeler sundukları, bu temalar doğrultusunda da çalışmalar yaptıkları söylenebilir.

Hlihazırda okul psikolojik danışmanlarının yaptıkları çalışmaların, ağırlıklı olarak MEB'in okullarda zorunlu olarak yapılmasını istediği anne-baba eğitimleri kapsamında yer aldığı görülmektedir. Tuzgöl-Dost ve Keklik (2012) tarafından yapılan çalışmada alan çalışanlarının sorunları incelenmiş, bu kapsamda okul psikolojik danışmanlarının kendilerini en yeterli hissettikleri alanlar iletişim, aile eğitimi/danışmanlığı, grup rehberlikleri, sunum/seminer bulunurken, en yetersiz hissettikleri alanlarda psikolojik danışma kuramları

uygulama, kaynaştırma/özel eğitim, klinik/özel vakalar olduğu bulunmuştur. Buradan yola çıkarak bu çalışmada da benzer şekilde alan çalışanlarının sosyal ilgi kapsamında en yeterli hissettikleri alanlar olan aile eğitimleri, iletişim, seminer, grup çalışmaları alanlarında çalışmalar yaptıkları görülmüştür. Ek olarak en yetersiz buldukları alanın kuramların uygulaması olduğu görülmekte, bu da çoğu katılımcının neden kavramı tanımlayamadığı ya da yaptığı çalışmalar kavram kapsamına dâhil olsa bile bunu farkında olmama sebebini açıklayabilmektedir.

SINIRLILIKLAR VE ÖNERİLER

Bu bulgulardan yola çıkarak katılımcıların sosyal ilginin tanımını bilmeseler de yaptıkları çalışmalarda sosyal ilgiye katkı sağlayacak çalışmalar yaptıkları görülmektedir. Bu nedenle bu katılımcıların alanda hâlihazırda çalışan okul psikolojik danışmanları olmasından dolayı hizmet içi eğitimler ile sosyal ilgi kavramı, okulda bu kapsamda yapılabilecek çalışmalar, sosyal ilginin okul hayatına katkısı gibi konularda eğitimler verilebilir. Böylece okul psikolojik danışmanları sosyal ilgi kavramını bilerek yaptıkları çalışmalara daha bütüncül yaklaşarak çalışmalarını planlayabileceklerdir.

Katılımcıların çoğu sosyal ilgi ile ilgili çalışmaların yapılmasına ihtiyaç var derken gerekçelerinde akran zorbalığı, artan bencillik ya da öğrencilerin olumsuz davranışlarını gerekçe göstermişlerdir. Sosyal ilgi ile ilgili verilen eğitim ile kavramın doğru anlaşılması sağlanıp okul psikolojik danışmanlarının sosyal ilgi uygulanmalarına sadece uyumsuz davranışlarda ya da olumsuz durumlarda yer vermeyip, önleyici rehberlik kapsamında hoşgörü, empati, işbirliği davranışlarının geliştirilmesi gibi etkinliklerde planlarına ekleyebilirler. Yapılan çalışmalarının çoğunun grup rehberliği şeklinde ve öğrencilere yönelik olduğu görülmektedir, ailelere ve okul personelinin de hem bireysel danışma/destek hem de grup rehberlik etkinlikleri kapsamında hizmetler sunulması önerilebilir. Son olarak pozitif genç gelişimi son yıllarda gittikçe önemi artan ve özellikle yurt dışında okullarda uygulanan bir program haline gelmiştir. Pozitif genç gelişiminin temelinde bir sistemin işleyen ve çalışan tarafları işlemeyen ve çalışmayan taraflarını iyileştirebilme gücüne sahiptir anlayışı yer aldığı için öğrencilere kendi kendilerini değerlendirmelerini sağlayan fırsatların bireyler, kurumlar ve sistemler tarafından sunulması güçlülük ve yeteneklerini

geliştirmeye odaklanan bütüncül ve pozitif bir bakış açısı sunmaktadır. Bu kapsamda okullarda pozitif genç gelişimi kapsamında yapılacak uygulamaların sosyal ilgi ile ilişkilendirilebileceği ve öğrencilerin gelişimini ve ruh sağlığına katkı sunulacağı düşünölmektedir.

Yazarlar Hakkında / About Authors

Araştırma Görevlisi Ümre KAYNAK Gazi Üniversitesi, Gazi Eğitim Fakültesi, Ankara, Türkiye, kayaciumre@hotmail.com

Prof. Dr. Şerife IŞIK Gazi Üniversitesi, Gazi Eğitim Fakültesi, Ankara, Türkiye, serife7403@gmail.com

Ümre KAYNAK Gazi University, Faculty of Education, Ankara, Turkey, kayaciumre@hotmail.com

Şerife IŞIK Gazi University, Faculty of Education, Ankara, Turkey, serife7403@gmail.com

Çıkar Çatışması / Conflict of Interest

Yazarlar tarafından çıkar çatışmasının olmadığı rapor edilmiştir.

No conflict of interest was reported by the authors.

Fonlama / Funding

Herhangi bir fon desteği alınmamıştır.

No funding support was received..

ORCID

Ümre KAYNAK <https://orcid.org/0000-0002-4999-9594>

Şerife IŞIK <https://orcid.org/0000-0002-5184-8218>

KAYNAKÇA

- Adler, A. (2002). Psikolojik aktivite (Üstünlük duygusu ve toplumsal aktivite). (B. Çorakçı, Çev.). İstanbul: Say.
- Adler, A. (2003). İnsan doğasını anlamak. (D. Başkaya, Çev.). İzmir: İlya Basım.
- Adler, A. (2008). Nevroz sorunları; toplumsal duygu yoksunluğu ve erkeksi protesto. (A. Kılıçoğlu, Çev.). İstanbul: Say.
- Adler, A. (2011). Bireysel psikoloji. (H. Özgü, Çev.). İstanbul: Hayat Yayıncılık
- Adler, A. (2015). Sosyal ilgi insanoğluna bir davet. (A. Tekşen, Çev.). İstanbul: Payel Yayıncılık.
- Adler, A. (1956). The origin of the neurotic disposition. The Individual Psychology of Alfred Adler. New York: Basic Books.
- Akkaya, E. (2012). Ortaöğretim Öğrenci ve Öğretmenlerinin Okul ve İdeal Okul Algılarının Metafor Yoluyla Analizi. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Ansbacher, H. L. (1991). The concept of social interest. Individual Psychology: Journal of Adlerian Theory, Research & Practice, 41(1), 28-46.
- Argon, T., & Kösterelioğlu, M. A. (2009). Üniversite öğrencilerinin üniversite yaşam kalitesi ve fakülte kültürüne ilişkin algıları. Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi, 8(30), 43-61.
- Arcıoğlu, A., & Tagay, Ö. (2008). Okullarda ruh sağlığı hizmetleri. Kuramsal Eğitim Bilim Dergisi, 1(2), 76-99.
- Altun, T., & Camadan, F. (2013). Rehber öğretmenlerin rehber öğretmen (psikolojik danışman) kavramına ilişkin algılarının metafor analizi yoluyla incelenmesi. Kastamonu Eğitim Dergisi, 21(3), 883-918.
- Bubbenzer, D. L., Zarski, J. J., & Walter, D. A. (1991). Measuring social interest: A validation study. Individual Psychology: Journal of Adlerian Theory, Research & Practice, 47(1), 124-135.
- Buelow, R. K. D., Hansen, A., & Hoffman, M. K. (2015). Serious reading, internet, and the development of social interest. The Journal of Individual Psychology, 71(2), 205-213.
- Cerit, Y. (2008). Öğretmen Kavramı ile İlgili Metaforlara İlişkin Öğrenci, Öğretmen ve Yöneticilerin Görüşleri. Türk Eğitim Bilimleri Dergisi, 6 (4), 693-712.
- Çokamay, G., Kapçı, E. G., & Sever, M. (2017). Okul Ruh Sağlığı Hizmetlerinde Yaşanan Sorunlar: Psikolojik Danışmanların Görüşleri. İlköğretim Online, 16(4), 1395-1406.
- Crandall, J.E., & Harris, M.D. (1991). Social interest, cooperation, an altruism. Individual Psychology, 47, 115 -120.
- Dreikurs, R., Cassel, P. ve Kehoe, D. (1974). Discipline Without Tears. Hawthorn Books.
- Edwards, D., & Kern, R. (1995). The implications of teachers' social interest on classroom behavior. Individual Psychology: Journal of Adlerian Theory, Research & Practice, 51(1), 67-73.
- Ekiz, D., & Koçyiğit, Z. (2013). Sınıf öğretmenlerinin “öğretmen” kavramına ilişkin metaforlarının tespit edilmesi. Kastamonu Eğitim Dergisi, 21(2), 439-458.

- Esin, İ. S., & Dursun, O. B. (2014). Okullarda görülen sorun davranışlar ve okul ruh sağlığı uygulamaları: bir gözden geçirme. *Sakarya Tıp Dergisi*, 4(1), 1-9.
- Guzick, D. T., Dorman, W. J., Groff, T. S., Altermatt, E. R., & Forsyth, G. A. (2004). Fostering Social Interest in Schools for Long-Term and Short-Term Outcomes. *Journal of Individual Psychology*, 60(4).
- Henry, K. L., & Slater, M. D. (2007). The contextual effect of school attachment on young adolescents' alcohol use. *Journal of School Health*, 77(2), 67-74. DOI: 10.1111/j.1746-1561.2007.00169.x
- Hjelle, L. A. (1991). Relationship of social interest to internal external control and self-actualization in young women. *Individual Psychology: Journal of Adlerian Theory, Research & Practice*, 47(1), 101-105.
- Johnson, P., Smith, A., & Nelson, M. (2003). Predictors of social interest in young adults. *Journal of Individual Psychology*, 59, 281-292.
- Kalaycı, H., & Özdemir, M. (2013). Lise öğrencilerinin okul yaşamının niteliğine ilişkin algılarının okul bağlılıkları üzerine etkisi. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 33(2).
- Kalkan, M. (2010). Ergen romantik ilişkilerinde duygusal istismar, fiziksel istismar ve soruna yönelmeye Adlerian bir bakış: Sosyal ilgi. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 11, 242-247.
- Kann, L., Brener, D. N. and Wechsler, H. (2007). Overview and Summary: School Health Policies and Programs Study 2006. *Journal of School Health*, 77(8): 385-397.
- Kaplan, H. (1991). Sex differences in social interest. *Individual Psychology*, 4, 120-123.
- Kaplan, H. (2003). The relationship of social interest to cooperative behavior. *Journal of Individual Psychology*, 34, 36-39.
- Kaplan, B., & Aksel, E. Ş. (2013). Ergenlerde bağlanma ve saldırganlık davranışları arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Nesne Psikoloji Dergisi*, 1(1), 20-49.
- Karcher, M. J., & Lindwall, J. (2003). Social interest, connectedness, and challenging experiences: What makes high school mentors persist?. *Journal of Individual Psychology*, 59(3).
- Kayacı, Ü., & Özbay, Y. (2016). Üniversite öğrencilerinin travmatik yaşantı, psikolojik doğum sınırları ve sosyal ilgilerinin psikolojik dayanıklılıklarını yordaması. *The Journal of Happiness and Wellbeing*. 4(1), 128-142.
- Manaster, G., Cemalciler, Z., & Knill, M. (2003). Social interest, the individual and society: practical and theoretical considerations. *Journal of Individual Psychology*, 59, 109-122.
- MEB. (2013). Ortaöğretimde sınıf tekrarı, okul terk sebepleri ve örgün eğitim dışında kalan çocuklar politikası önerileri raporu. <http://www.meb.gov.tr/earged/unicef/Sınıf%20Tekrarı,%20Okul%20Terki%20Politika%20Raporu.pdf> adresinden 30.11.18 tarihinde erişilmiştir.
- MEB. (2016). PISA 2015 Ulusal Raporu http://odsgm.meb.gov.tr/test/analizler/docs/PISA/PISA2015_Ulusal_Rapor.pdf adresinden 10.01.19 tarihinde erişildi.

- MEB (2017). Millî eğitim istatistikleri: Örgün eğitim 2016-2017. Ankara: MEB.
- MEB (2018). Millî eğitim istatistikleri: Örgün eğitim 2017-2018. Ankara: MEB.
- MEB. (2019). Millî Eğitim Bakanlığı 2018 yılı idare faaliyet raporu. Ankara: Millî Eğitim Bakanlığı.http://sgb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2019_03/01175437_Milliy_Eyitim_Bakanliyy_2018_YYIY_Ydare_Faaliyet_Raporu_YayYn2.pdf adresinden erişildi.
- Myrick, R.D. (1993). *Developmental Guidance and Counseling: A Practical Approach* (2nd ed). Minneapolis, MN: Educational Media Corporation.
- Nalçacı, A. & Bektaş, F. (2012). Öğretmen Adaylarının Okul Kavramına İlişkin Algıları. Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi (KEFAD) ,Cilt 13, Sayı 1, Nisan 2012, Sayfa 239-25.
- Nicoll, W. G. (1996). School life-style, social interest, and educational reform. *Individual Psychology*, 52(2), 130.
- Nikelly, A. G. (1991). Social interest: A paradigm for mental health education. *Individual Psychology*, 47, 79-88.
- Özan, M. B., & Demir, C. (2011). Farklı lise türlerine göre öğretmen ve öğrencilerin okul kültürü metaforu algıları. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 21(2), 106-126.
- Özbilen, F. M., Eranıl, A. K., & Özcan, M. (2018). Lise Öğrencilerinin Okula Bağlanma ve Saldırganlık Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *International Online Journal of Educational Sciences*, 10(2).
- Özdemir, Ç. (2012). Lise öğrencilerinin metaforik okul algılarının çeşitli değişkenler bakımından incelenmesi. *Eğitim ve Bilim Dergisi*, 37(163), 96-109.
- Özpolat A. R. (2014). Psikolojik danışma ve rehberlik bölümü öğrencilerinin “psikolojik danışma” kavramına ilişkin sahip oldukları metaforlar. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 22(1), 385-396.
- Partnership for 21st Century Learning (2015). P21 Framework Definitions. <http://www.p21.org/our-work/p21-framework> adresinden 10.01.2019 tarihinde erişildi.
- Pilkaukaite-Valickiene, R., Zukauskene, R., & Raiziene, S. (2011). The role of attachment to school and open classroom climate for discussion on adolescents' school-related burnout. *Procedia Social and Behavioral Sciences*, 15, 637-641.
- Saban, A. (2004). Giriş düzeyindeki sınıf öğretmeni adaylarının “öğretmen” kavramına ilişkin ileri sürdükleri metaforlar. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 2(2), 131-155.
- Sağlam, A., & İkiz, F. E. (2017). Ortaokul öğrencilerinin şiddet eğilimleri ile okula bağlılık düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *İlköğretim Online*, 16(3), 1235-1246. DOI: 10.17051/ilkonline.2017.330253
- Sarıtaş, E., & Çelik, K. (2013). İlkokul öğrencilerinin sınıf kavramına ilişkin metaforik algıları. *International Journal of Human Sciences*, 10(1), 1185-1201.
- Savi-Çakar, F., & Karataş, Z. (2017). Ergenlerin okula bağlanmalarının yordayıcıları olarak benlik saygısı, okul öfkesi ve yaşam doyumu. *Eğitim ve Bilim*, 42(189), 121-136. DOI: 10.15390/EB.2017.6573

- Swayne, L. L. (2008). Increasing social interest among adolescent girls through character education. Doctoral dissertation, Adler School of Professional Psychology.
- Tolunay-Ateş, Ö. (2016). Öğrencilerin öğretmen ve okul metaforları. *Uluslararası Güncel Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 2(1), 78-93.
- Tuzgöl-Dost, M., & Keklik, İ. (2012). Alanda çalışanların gözünden psikolojik danışma ve rehberlik alanının sorunları. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1(23), 389-407.
- Uğur-Baysal, S., Özmen, B., Parman, T., Sahip, Y., Bulut, A. ve Gökçay, G. (2004). Mental health screening project in Istanbul Turkey. Health service applications. *Journal of School Health*, 74, 341-343.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2016). Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri (10. Baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yüksel-Şahin, F. (2008). Ortaöğretimdeki öğrenci görüşlerine göre psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinin değerlendirilmesi. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi* [Bağlantıda]. 5:2. Erişim: <http://www.insanbilimleri.com>
- Whelley, P., Cash, R. E., ve Bryson, D. (2004). Children's Mental Health: Strategies for Educators. Helping Children at Home and School II: Handouts for Families and Educators.
- World Economic Report (2016). <https://www.weforum.org/reports> adresinden 15.01.2019 tarihinde erişildi.

Extended Abstract

Purpose of the Study: This study was intended to determine the extent to which the concept of social interest is included in school mental health services.

Method: Phenomenology, which is one of the qualitative research methods, was utilized as the research design for this study. As for the current study, the focus was set on the school counselors' knowledge of the concept of social interest and its level of application at schools. The study group consisted of 44 school counselors working at the Ministry of Education (MoNE) in the spring term of 2017-2018 academic year who volunteered to participate in the study. Snowball sampling technique was used to determine the study group. 27 of the school counselors in the study group stated that they had taken courses on Individual Psychology, while 17 of them stated they had not. In addition, 40 of the participants stated they had heard the concept of social interest before, while 4 participants said they had not. As the data collection instrument, a structured interview form developed by the researchers to collect data from school counselors was used. Aiming to draw opinions of the school counselors on social interest practices in school mental health services, this form consisted of four questions and questions gathering demographic information of the participants. Content analysis method was used to analyze the data. Interview forms of 44 participants were examined separately by two researchers. The answers to the prompts were evaluated by the researchers as being 'related to social interest in the literature' or 'not related to social interest in the literature'. Reliability between encoders was calculated as 81.81%.

Findings: From among the study group, 16 participants provided definitions that were related to the concept of social interest whereas 23 of them defined the concept irrelatively. 5 participants stated they neither knew nor were able to define the concept of social interest. In the definitions made within the scope of social interest, the themes that appeared were the sense of belonging, followed by psychological health, and adaptation to society, respectively. All of the 16 participants who provided a definition that was related to social interest stated that practices concerning social interest were of necessity. The reasons that participants mentioned concerning the need for social interest practices were clustered under the categories of psychological health, adaptation to society, and the sense of belonging, respectively. When the practices applied within the scope of social interest were examined according to their content, they were observed to be gathered in the life tasks, coping, and communication skills categories. When the suggested social interest practices were examined according to their content, it was seen that they were grouped under the headings of personality powers and values, art, sports, and cultural activities, and peer relations, respectively.

Conclusion: It was concluded that although school counselors have difficulty in defining the concept of social interest, they apply practices that contribute to social interest, and as for the reasons for the need for social interest practices, the school counselors who made definitions that were not related to social interest expressed similar reasons with the participants who could define the concept correctly. It was observed that common themes were mentioned by the participants in defining social interest, providing reasons for the need for social interest practices (the sense of belonging, adaptation to society, being beneficial to society) and reporting applied practices (adaptation to society, the sense of belonging). From this point of view, it can be said that school counselors provided justified reasons about the concept consistent with their definitions, and they apply practices in line with these themes. Based on these findings, it can be argued that despite not knowing the definition of social interest, the participants carry out practices that contribute to the concept of social interest. Since the participants of the current study are school counselors who currently work in the field, in-service training can be provided on the concept of social interest, practices that can be carried out at school, and the importance of social interest for school life. Thus, school counselors will be able to plan their studies in a more holistic manner owing to being aware of the concept of social interest.